

o životě a díle spisovatele). V době, kdy pozornost filosofů je zaměřena na rozpracovávání kategorií dialektického materialismu, bylo zvlášť uvítáno vydání nového překladu *Aristotelových Kategorii* (vyšly u nás naposledy r. 1918). „Kategorie“ přeložil A. Kříž, úvodní studii napsal K. Berka.

Vě FK budou vycházet i další části Aristotelova „Organa“ (v tisku je spis „O vyjadřování“), pracuje se na překladech spisů Hegelových — potřeba jejich důkladného studia se u nás pocítuje zvlášť naléhavě, překládají se některé práce Baconovy, Lockovy, amerických osvícenců aj. FK nezapomíná ovšem ani na filosofy české; k vydání je zatím připraveno dílo Augustina Smetany. Uvážíme-li všechny potíže, které překládání filosofických textů přináší, pak je třeba uznat, že i tu naši filosofové vykonali hezký kus dobré práce.

Jiří Gabriel

Przegląd Socjologiczny, Rocznik Polskiego Instytutu Socjologicznego, Tom XII, Łódź 1958, 420 str.

Ročenku Polského sociologického institutu vydává v Lodži Łódzkie Towarzystwo Naukowe a jejím redaktorem je prof. dr. Józef Chałasiński, známý polský sociolog a člen Polské akademie věd. Obnovená ročenka (první její svazek po pauze ve vydávání vyšel v r. 1957 jako 11. ročník) reprezentuje svým obsahem uspořádaným do formy sborníku současnou práci polské sociologie, a to prakticky ve všech jejích disciplínách a pracovních metodách. Hlavní téžiště ročenky je v člancích. Nynější 12. svazek *Przeglądu Socjologicznego* (dále jen PS) obsahuje devět článků, a to tyto: Antonina Kłoskowska, *Problém malých společenských skupin v sociologii* (str. 9—31); Stefan Nowakowski, *Dělnický hotel na pozadí urbanizačních procesů a industrialisace* (str. 32—71); Aleksander Matejko, *Sociologické aspekty bytové výstavby* (str. 72—122); Zbigniew Tadeusz Wierzbicki, *Osvěta a motivy vzdělání dětí ve vesnici Zmiącc* (str. 123—163); Helena Radomska-Strzemecka, *Vliv války na poměr mládeže k rodině* (str. 164—189); Bartholomeus Landheer, *Sociologická teorie a mezinárodní právo* (str. 190—204); Borys Lapicki, *Ideologická obrana a kritika soukromého vlastnictví v starověkém Římě* (str. 205—228); Jerzy Lande, *Sociologie Petrażyckého* (str. 229—265); Jerzy Piotrowski, *Krise rodiny ve Švédsku a pokusy o její řešení* (str. 266—306).

Další tematický oddíl PS zahrnuje zprávy o badatelské činnosti a o organizačním ruchu (Polská kronika, Zahraniční kronika) v Polsku i v zahraničí. Informace o polské sociologii svědčí o růstu badatelských center a o šíři pracovních zájmů. Tak kronika např. referuje o obnovení Polského sociologického institutu, dále o Sociologické sekci Polské filosofické společnosti, o Sociografické sekci Západního institutu v Poznani, o Ústavu sociologie a dějin kultury Polské akademie věd, o Ústavu sociologických bádání při Institutu filosofie a sociologie PAV, o Sociologickém ústavu Lublínské katolické university atd.

Další oddíl recenzí je rozčleněn podle oborů; referáty a recenze se zabývají knihami o problémech společenské struktury a inteligence (např. G. D. H. Cole, *Studies in Class Structure*, London 1955; T. Geiger, *Aufgaben und Stellung der Intelligenz in der Gesellschaft*, Stuttgart 1949), sociologií vesnice a měst (P. Chombart de Lauwe a jiní, *Paris et l'agglomération parisienne*, Paris 1952; G. Wurbbacher a jiní, *Das Dorf in Spannungsfeld industrieller Entwicklung*, Stuttgart 1954), dále sociologií práce a dělnické třídy (srov. např. recenze knih: G. Friedmann, *Le travail en miettes*, Paris 1956; Theo Pirker, Siegfried Braun, Burkart Lutz, Fro Hammelrath, *Arbeiter — Management — Mitbestimmung*, Stuttgart a Düsseldorf 1955) a nakonec sociologickou problematikou emigrace, převážně ovšem polské.

Jisté novum představuje v ročence oddíl věnovaný recenzím polské reportáže a publicistiky, která se zhruba od r. 1955 stala nejen bohatě zastoupeným druhem prózy, ale také důležitým a nanejvýš aktuálním dokumentem pro sociální i duchovní život Polska. Poslední rubrika PS přináší přehled časopisů; na závěr jsou pak připojena anglická resumé.

Nový svazek *Przeglądu Socjologicznego* je příznačný pro cestu, na niž vkročila polská sociologie v současnou dobu. Jejím hlavním cílem se stala konkrétní sociologická práce, která se jednak vrací k starším, osvědčeným metodám (např. k sociologickému výzkumu, k technickým práce v terénu), jednak se obrací k problematice moderních metodologických postupů (ne náhodou je PS zahájen článkem Kłoskowské o malých skupinách), které umožňují sestoupit od obecných kategorií ke srostitějším společenským útvarům. Tak k sociologickému problému tzv. „malých“ a „nejmenších“ skupin patří v prvé řadě otázky rodiny a mládeže, tedy otázky, jež se dnes staly předmětem sociologického výzkumu na celém světě.

Kłoskowska v této souvislosti upozorňuje na to, že se malé skupiny stávají aktuální otázkou i v polské sociologii a že se zkoumání malých skupin nemusí nijak omezovat na soubodou americké sociologii nebo svazovat se specifícnostmi moderní americké společnosti. I další připomínka Kłoskowské je důležitá: dnešní stav aktuálních možností a úkolů

polské sociologie je takový, že se prostě nedá omezit na bádání úzce „mikrosociologického“ typu, tj. na experimentální a laboratorní výzkumy pracující s uměle vytvořenými skupinami. Ostatně experimentální americká mikrosociologie (srov. práce M. Sherifa, P. E. Slatera, R. Lippita, R. K. Whitea a K. Lewina) byla a je podrobována kritice i se strany amerických sociologů samých, jednak pro některé nezdůvodněné generalisace, jindy zase pro izolovanost mikrosociologických výzkumů od širší badatelské problematiky a vůbec pro jejich přečeňování.

Avšak sociolog pracující empiricky a vědecky s bezprostřední existencí malých skupin (patří sem např. závažný a palčivý problém skupin mládeže, třeba tzv. „gangu“ nebo „bandy“) ovšem nijak nepopírá význam a poslání obecné teorie společnosti a existenci velkých společenských struktur. Zaměření sociologické práce na společnost a na její hlavní společenské struktury (třídy) se stává jednostranným tam, kde se prostě jen neguje potřeba sociologického zkoumání malých skupin. Kłosowska také upozorňuje na jeden dosti důležitý motiv, stojící za vyhlašování praktické neúčinnosti nebo i teoretické falešnosti výzkumných technik podrobujících rozboru malé a nejmenší skupiny. Bylo to přesvědčení, že velké společenské přeměny největšího měřítká budou automaticky následovány přeměnou a novou regulací ve všech jiných, drobnějších a „individuálnějších“ oblastech lidského života. Obecná teorie společnosti tak nechala stranou detailnější záležitosti, tj. mezilidské vztahy a interakce existující ve škále menšího rozsahu než škála mezitřídních vztahů. Tak se problematika malých skupin ignorovala a neobjevovala se v obecné sociologii ani terminologicky; likvidovat ji ovšem nešlo. Je zajímavé a vlastně paradoxní, že se malé skupiny objevily po vytlačení ze sociologie v publicistice a v literatuře (sem by se mohla připojit i pedagogika), avšak modifikovány a s názvem „kolektivu“.

Netřeba dodávat, že problematika a technika zkoumání malých skupin jsou přístupny i marxistické analýze společnosti a společenských tříd; empiricky zdůvodněná hierarchisace větších i menších společenských skupin — tedy otázka „obecného a zvláštního“ v sociologii! — i rozlišení jejich specifické váhy a funkce ve společnosti pak stačí zabránit tomu, aby se „mikroskupiny“ nepřečeňovaly a aby se nepovažovaly za základní a universální prvky society.

Závěrem stačí říci, že 12. svazek PS poskytuje i badatelům mimo Polsko dobrý přehled o aktuální práci i o pracovních technikách dnešní polské sociologie, která jistě zaujme důležité místo v polské vědecké produkci vedle disciplin již světově známých, jako jsou polská matematika a logika.

Oleg Sus